

Оксана ЛЕГКУН,

orcid.org/0009-0000-0223-6541

кандидатка мистецтвознавства,

доцентка кафедри мистецьких дисциплін та методик їх навчання

Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка

(Кременець, Тернопільська область, Україна) oksaleh1@ukr.net

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ НАРОДНОГО АМАТОРСЬКОГО СИМФОНІЧНОГО ОРКЕСТРУ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ КРЕМЕНЕЧЧИНИ

У статті актуалізовано проблему творчої діяльності Кременецького народного аматорського симфонічного оркестру із майже столітньою історією. Мета статті – дослідити шляхи становлення, репертуар та концертно-просвітницьку діяльність колективу. Встановлено, що вперше у Кременці колектив під керівництвом Єжи Гаши було засновано у 1930 р. На основі тогочасних періодичних видань проаналізовано репертуар оркестру та участь у культурному житті регіону. З'ясовано, що діяльність симфонічного оркестру було відновлено у 1956 р. на базі Кременецької музичної школи. На основі спогадів учасників колективу подано хронологію усіх диригентів (Л. Гінський, Д. Солтерник, І. Заруба, І. Куций, С. Марцинковський) та встановлено, що діючим керівником є В. Козачок. Простежено участь у конкурсах та фестивалях, гастрольну діяльність колективу, який пропагує симфонічну музику вітчизняних і зарубіжних композиторів різних епох та стилів, а також твори естрадно-симфонічного жанру. У результаті проведеного дослідження встановлено, що із 1995 р. колектив працює на базі Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Сьогодні симфонічний оркестр налічує близько 30 учасників, серед яких вчителі та учні мистецьких шкіл району, викладачі та студенти Академії. З'ясовано, що збагаченню та оновленню репертуару симфонічного оркестру сприяє співпраця із камерним хором Академії, місцевими солістами та відомими виконавцями, зокрема концертмейстером групи альтів симфонічного оркестру Королівського оперного театру «Ковент Гарден» А. Війтовичем та лауреатом міжнародних конкурсів, артистом Національного філармонічного оркестру П. Довганем. Простежено участь оркестру у мистецьких та соціальних проєктах, добровільних акціях, популяризації кращих зразків класичної та сучасної музики серед внутрішньо переміщених осіб.

Ключові слова: *Кременецький народний аматорський симфонічний оркестр, симфонічне виконавство, диригент, репертуар.*

Oksana LEHKUN,

orcid.org/0009-0000-0223-6541

Candidate of Art Criticism,

Associate Professor at the Department of Art Disciplines and Methods of Teaching

Kremenets Taras Shevchenko Regional Academy of Humanities and Pedagogy

(Kremenets, Ternopil region, Ukraine) oksaleh1@ukr.net

CREATIVE ACTIVITY OF THE NATIONAL AMATEUR SYMPHONY ORCHESTRA IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF MUSICAL CULTURE IN KREMENETS REGION

The article highlights the problem of the creative activities of the Kremenets National Amateur Symphony Orchestra, which has a history of nearly a century. The aim of the article is to explore the formation, repertoire, and concert-educational activities of the ensemble. It is established that the ensemble was first founded in Kremenets in 1930 under the direction of Jerzy Gashe. The repertoire of the orchestra and its participation in the cultural life of the region are analyzed on the basis of periodicals of that time. It is found that the symphony orchestra was resumed in 1956 on the basis of the Kremenets Music School. Based on the memoirs of the band members, the chronology of all conductors (L. Hipskyi, D. Solternyk, I. Zaruba, I. Kutsyi, S. Martsynkovskyi) is presented and it is established that the current director is V. Kozachok. Participation in competitions and festivals, touring activities of the orchestra, which promotes symphonic music of domestic and foreign composers of different eras and styles, as well as works of the pop-symphonic genre, are traced. The study found that since 1995, the orchestra has been working on the basis of the Kremenets Regional Taras Shevchenko Humanitarian and Pedagogical Academy. Today, the symphony orchestra has about 30 members, including teachers and students of art schools in the district, teachers and students of the Academy.

It has been found that the enrichment and renewal of the repertoire of the symphony orchestra is facilitated by cooperation with the Academy's chamber choir, local soloists and famous performers, in particular, the concertmaster

of the viola group of the Royal Opera House Covent Garden Symphony Orchestra A. Vytovych and the winner of international competitions, artist of the National Philharmonic Orchestra P. Dovhan. The participation of the orchestra in artistic and social projects, charity events, and the popularization of the best examples of classical and contemporary music among internally displaced persons is traced.

Key words: Kremenets National Amateur Symphony Orchestra, symphonic performance, conductor, repertoire.

Постановка проблеми. Вивчення історичного розвитку та сьогодення регіональної музичної культури є одним із першочергових завдань вітчизняного музикознавства, оскільки її всебічне вивчення відкриває нові горизонти для розуміння глибини та багатства української культурної спадщини. Кременеччина, розташована у південно-західній частині Волині, має цікаве історичне минуле, давні культурні й освітні традиції, пишається своїми земляками, які внесли вагому роль у розвиток музичного мистецтва України.

Аналіз досліджень. Вивченню музичної культури Кременеччини та діяльності освітніх закладів, які популяризували музичне мистецтво, присвячено дослідження В. Войтко, О. Дедю, О. Легкун, О. Панфілової, Г. Чернихівського та інших. К. Шамаєва розглянула специфіку змісту й форм музично-естетичної діяльності викладачів та учнів Волинської гімназії (ліцею) (1805–1833). Польські дослідники А. Мілевська-Млинйк, З. Ольшевська-Баєра та А. Шейбаль-Ростек розкрили роль педагогів Кременецького ліцею (1920–1939) у розвитку музичної освіти та культури Волині.

С. Коляденко та О. Панфілова у своїх наукових роботах побіжно згадують про діяльність Волинського симфонічного оркестру. Сьогодні маємо дослідження О. Легкун, у якому висвітлено етапи створення та культурно-мистецьку діяльність колективу та його керівника Єжи Гаше.

Однак, у сучасній історіографії не має достатнього висвітлення діяльності Кременецького народного аматорського симфонічного оркестру.

Мета статті – дослідити шляхи становлення, репертуар та концертно-просвітницьку діяльність колективу.

Виклад основного матеріалу. Традиції симфонічного виконавства та організація симфонічного оркестру у Кременці сягають першої третини ХХ століття, коли у Кременецькому ліцеї (1920–1939) було започатковано діяльність учнівського оркестру.

Організатором та керівником колективу став Єжи Гаше – випускник Паризької музичної школи по класу скрипки та Віденської консерваторії по класу композиції. У 1921 р. Гаше розпочинає педагогічну діяльність у Львівському музичному інституті та одночасно обіймає посаду керівника

навчального закладу. З 1923 р. музикант майже на 20 років пов’язує своє життя із Кременцем. Як педагог, викладав у Кременецькому ліцеї музику та гру на скрипці, керував хоровим колективом та симфонічним оркестром, був одним із організаторів концертів-лекцій, публікував чимало дописів у тогочасній пресі про виховну роль музичної культури серед громадськості, про стан музичного життя на Кременеччині у 20-х – 30-х рр. ХХ ст. (Легкун, 2019: 44).

Учнівський симфонічний оркестр неодноразово брав участь у концертах, які відбувалися у Кременці, містечках та селах Кременецького повіту. У 1926 р. у виконанні ліцейного симфонічного оркестру та мішаного хору (понад 60 учасників) під керівництвом Є. Гаше відбулася прем’єра кантати С. Монюшка «Відьма» (Jacek de Gache, 1995: 24), яка написана на основі другої частини драматичної поеми А. Міцкевича «Дзяди».

З ініціативи Є. Гаше у 1930 р. у Кременці організовано Волинський симфонічний оркестр, до складу якого увійшло 40 осіб. Учасниками колективу стали музиканти військового оркестру 12 полку уланів з Білокриниці, що поблизу Кременця, учні та викладачі ліцею, місцеві музиканти-аматори (Sheybal, 1931a: 9).

У репертуар оркестру входили твори композиторів епохи класицизму, романтизму та сучасних авторів, зокрема увертюра Л. Бетховена «Егмонт», увертюра до опери В. Моцарта «Весілля Фігаро», Сюїта g-moll Г. Телемана, «Мазурка» С. Монюшка, «Угорський танець» Й. Брамса, «Думка» А. Вронського, симфонічний триптих Є. Гаше «Епітафія», «Могила» й «Героїка» та інші.

Завдяки таланту керівника колектив невдовзі вже виступав у концертах, які регулярно проходили у Кременці за участю видатних польських солістів. Із симфонічним оркестром у різні роки виступали: Б. Кон – учасник Міжнародного конкурсу ім. Шопена та Міжнародного конкурсу піаністів у Відні, піаніст Ю. Турчинський, скрипачі М. Бауер та В. Коханський, М. Мрочковська – піаністка, викладачка Кременецького ліцею.

Неодноразово колектив брав участь у лекціях-концертах (аудиціях), які щотижня відбувалися у навчальному закладі, концертував у різних містах Волині. Так, у березні 1931 р. у Кременці місцеві музиканти провели вечір поліфонічної музики

XVII–XVIII століть. У вступному слові Є. Гаше дав характеристику творчості видатних композиторів-поліфоністів. У виконанні Волинського симфонічного оркестру та місцевої піаністки М. Мрочковської прозвучали А. Кореллі «Concerto Grosso» (ор. 6, № 12), Концерт G-dur для подвійного струнного квартету та Сюїта g-moll Г. Телемана.

Критик у місцевій пресі відзначав, що досконало зіграний колектив, ідеальна гра музикантів представили слухачам твір, який можна виконувати і на столичній сцені. Особливо прекрасно прозвучав Менует (Sheybal, 1931b: 10).

У зв'язку з історичними перипетіями, коли у 1939 р. Кременеччина була приєднана до складу СРСР, колектив припинив своє існування.

Під час німецької окупації із жовтня 1941 р. при Кременецькій «Просвіті» розпочинає роботу музична школа (кер. І. Гіпський), у якій функціонував дитячий симфонічний оркестр.

Традиції та розвиток симфонічного виконавства пов'язані із відтворенням у 1956 р. діяльності оркестру під керівництвом Левка Гіпського на базі Кременецької музичної школи.

У різний час колективом керували Дмитро Солтерник; із 1959 р. – викладач народних інструментів Ігор Заруба. З 1974 р. керівником симфонічного оркестру став випускник Львівської консерваторії Ілля Куций, а рік по тому – Святослав Марцинковський. З 1976 р. і до сьогодні симфонічним оркестром керує Володимир Козачок – випускник Кременецької музичної школи, Тернопільського музичного училища по класу віолончелі та Рівненського державного інституту культури. Завдяки його спогадам та цінній інформації щодо творчої діяльності симфонічного оркестру упродовж останніх років ми встановили склад та репертуар колективу, простежили участь у мистецькому житті Кременця та інших міст України.

У 1982 р. Постановою Колегії міністерства культури УРСР від 16 квітня за № 4/Н-1 оркестру було присвоєно почесне звання «Народний самодіяльний».

Кременецький народний аматорський симфонічний оркестр брав участь в різноманітних оглядах і конкурсах: лауреат республіканського телетурніру «Сонячні кларнети» (1982), лауреат I та II Всесоюзних фестивалів народної творчості (1985, 1987), переможець першого обласного конкурсу естрадних оркестрів, учасник I Фестивалю фортепіанної музики (Кременець, 2023).

Симфонічний оркестр є постійним учасником урочистостей, які відбуваються у місті та громаді, та традиційних звітів самодіяльних колективів у м. Тернопіль. У 1991 р. Кременецький народний

аматорський симфонічний оркестр виступив із концертною програмою у м. Гожув-Велькопольський (Республіка Польща).

Із 1995 р. колектив працює на базі Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Сьогодні до складу симфонічного оркестру входить 30 учасників, серед яких вчителі музичних шкіл району, викладачі та студенти Академії, місцеві музиканти: Н. Б'ялковський, М. Блажко, О. Блажко, Р. Бойків, О. Борисюк, Г. Бурмай, Т. Головатюк, Р. Д'ячук, С. Дарчук, Т. Дубова, М. Заник, В. Іванюк, Г. Каркіч, В. Ключ, Т. Котлярська, І. Кравчук, Д. Мельник, Я. Міщена, М. Нечай, В. Осіпчук, Г. Пархута, Л. Петручок, Н. Поліщук, П. Туницький, Л. Харамбура, Н. Шевчук, О. Якимчук, Л. Яловська, В. Яскевич.

Репертуар оркестру відзначається жанровим різноманіттям. Колектив виконує симфонічні твори композиторів епохи бароко, кращі зразки зарубіжної й української музичної класики, сучасної музики, естрадні та джазові композиції. У репертуарі увертюри Л. Бетховена «Егмонт» та «Коріолан», Концерт для фортепіано з оркестром Е. Гріга a-moll (I ч.), Незакінчена симфонія Ф. Шуберта (I ч.), Антракт до IV дії з опери «Кармен» Ж. Бізе, «Сумний вальс» Я. Сібеліуса, «Угорський танець» Й. Брамса та інші.

Симфонічний оркестр є яскравим пропагандистом вітчизняної музичної спадщини. У його репертуарі Українська симфонія Е. Ванжури, «Різдвяна програма» В. Барвінського, «Мелодія» М. Скорика, «Запорізький марш» Є. Адамцевича. Вперше у Кременеці у виконанні колективу прозвучав фрагмент поеми для басу та симфонічного оркестру М. Вериківського «Чернець» (соліст В. Іванюк) (Репертуар).

Із 1983 р. керівник симфонічного оркестру звернувся до естрадно-симфонічного жанру. Популярністю у глядачів користуються твори: «Кохана» І. Поклада, «Очі волошкові» С. Сабадаша, «Пісня на добро» І. Карабиця, «Молитва» Г. Татарченка, «Вчора» Дж. Ленона, музика до кінофільму «Професіонал» Е. Морірконе, П. Анка «Мій шлях», «Веретено» Є. Рохліна та інші (Репертуар).

Збагаченню та оновленню репертуару симфонічного оркестру сприяє співпраця із камерним хором Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка (кер. Алла Афанасенко). Її результатом стало виконання «Dies irae» та «Lacrimosa» з «Реквієму» В. Моцарта, «O Fortuna» зі сценічної кантати К. Орфа «Карміна Бурана», знакових творів української музичної

спадщини, серед яких I ч. кантати М. Лисенка «Радуйся, ниво непопалитая», Молитва Андрія з опери С. Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм», «Заповіт» М. Вербицького.

Оркестр співпрацює із солістами-виконавцями: О. Дацюком (скрипка), В. Дзюмою (тенор), І. Добриніним (фортепіано), В. Іванюком (бас), Ю. Мельник (фортепіано), О. Пузик (сопрано), М. Томашівською (сопілка), заслуженим артистом України М. Швидким (баритон), П. Яловським (баян).

У грудні 2017 р. в залі Гуго Коллонтая Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка відбувся концерт камерної музики за участю концертмейстера групи альтів симфонічного оркестру Королівського оперного театру «Ковент Гарден» А. Війтовича, лауреата міжнародних конкурсів, артиста Національного філармонічного оркестру П. Довганя (скрипка) та камерного оркестру під орудою В. Козачка (Райчук, 2018: 15).

У 2020 р. колектив брав участь у фестивалі інструментальної та симфонічної музики «InStrum Fest Kremenets», приуроченого 100-річчю від дня народження всесвітньо відомого скрипаля, уродженця Кременця Ісаака (Айзека) Стерна.

Кременецький народний аматорський симфонічний оркестр виступав з концертними програ-

мами у Вишневецькому (Збаразький район Тернопільської області) та Дубенському (Рівненська область) замках, у м. Млинів (Рівненська область).

Сьогодні колектив бере активну участь у різноманітних культурно-мистецьких та соціальних проєктах, благодійних акціях на підтримку ЗСУ, пропагує кращі зразки класичної та сучасної музики серед вимушено переміщених осіб. У найближчих творчих планах оркестру участь в урочистостях з нагоди відзначення 105 річниці від дня народження Ісаака Стерна, які будуть проходити у Кременці у червні цього року.

За високий професіоналізм та вагомий внесок у розвиток культури Кременецький народний аматорський симфонічний оркестр під орудою В. Козачка неодноразово нагороджено відзнаками.

Висновки. Результати проведеного дослідження свідчать, що симфонічне виконавство на Кременеччині, запроваджене майже століття тому, є потужним фактором поширення культурних цінностей в регіоні. Висока майстерність учасників колективу, феномен диригентської діяльності їхнього керівника, різноманітний репертуар, який включає найкращі зразки класичної та сучасної музики, активна участь у мистецькому житті краю роблять симфонічний оркестр унікальним у сучасному регіональному мистецькому просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Легкун О. Г. Діяльність Волинського симфонічного оркестру в контексті розвитку музичної культури Волині 1920 – 30 рр. *Музикознавчі студії інституту мистецтв Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2014. Вип. 14. С. 58–64.
2. Легкун О. Г. Постать Єжи Гаше крізь призму періодичних видань 20 – 30-х років XX ст. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія : Педагогіка*. 2019. Вип. 12. С. 42–49.
3. Райчук В. Мистецтво музики без меж. *Замок*. 2018. № 1–6. С. 15.
4. Репертуар Кременецького народного аматорського симфонічного оркестру. Особистий архів В. Козачка.
5. Jacek de Gache'. Jerzy Roman de Gache'. *Życie Krzemienieckie*. 1995. № 9. P. 24.
6. Sh. S. [Sheybal S.] Koncerty orkiestry Wołyńskiej. *Życie Liceum Krzemienieckiego*. 1931. № 2. PP. 9–10.
7. Sh. S. [Sheybal S.] Piąta Audycja-Koncert. *Życie Liceum Krzemienieckiego*. 1931. № 3. PP. 9–10.

REFERENCES

1. Lehkun O. H. (2014) Diialnist Volynskoho symfonichnoho orkestru v konteksti rozvytku muzychnoi kultury Volyni 1920–30 rr. [The activity of Volyn' symphonic orchestra in the context of music Volyn' culture development during 20–30th years of XX century] *Muzykoznavchi studii instytutu mystetstv Shkhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky ta Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*. 14. 58–64. [in Ukrainian].
2. Lehkun O. H. (2019) Postat Yezhy Hashe kriz pryzmu periodychnykh vydan 20–30-kh rokiv XX st. [Become a Jerzy Gache through the periodicals in the 20–30th years of the XX] *Naukovyi visnyk Kremenetskoi oblasnoi humanitarno-pedahohichnoi akademii im. Tarasa Shevchenka. Seriiia : Pedahohika*. 12. 42–49. [in Ukrainian].
3. Raichuk V. (2018) Mystetstvo muzyky bez mezh. [The art of music without a limits] *Zamok*. 1–6. 15. [in Ukrainian].
4. Repertuar Kremenetskoho narodnoho amatorskoho symfonichnoho orkestru. Osobystyi arkhiv V. Kozachka. [The repertoire of the Kremenets national amateur symphony orchestra. Personal archive of V. Kozachka]. [in Ukrainian].
5. Jacek de Gache (1995) Jerzy Roman de Gache. [Jerzy Roman de Gache] *Życie Krzemienieckie*. 9. 24. [in Polish].
6. Sh. S. [Sheybal S.] (1931) Koncerty orkiestry Wołyńskiej. [Concerts of the Volyn orchestra] *Życie Liceum Krzemienieckiego*. 2. 9–10. [in Polish].
7. Sh. S. [Sheybal S.] (1931) Piąta Audycja-Koncert. [Fifth audience concert] *Życie Liceum Krzemienieckiego*. 3. 9–10. [in Polish].